

Puiset taljani

On vaikeaa päättää, onko työ omavaraistaloudessa kevyttä vai raskasta. Mielestäni työn kuormitustapa muistuttaa enemmän pitkänmatkanjuoksua kuin painonnostoa. Olen itse kevytrakenteinen ja ennen olen ajoittain epäillyt onko minusta koneettomaksi viljelijäksi. Silloin en vielä ymmärtänyt että fyysinen työ on taitolaji. Työn huonosta suunnittelusta kärsii koko kroppa ja terveet työvuodet saattavat jäädä vähäisiksi. Olen kehittänyt helpottavia välineitä raskaisiin työvaiheisiin osittain turhaan myöhään. Taljat eli väkipyörät rakensin onneksi heti alkuun 25 vuotta sitten ja ne ovat edelleen korvaamattomia monessa työssä. Ne ansaitsevat tässä sarjassa ihan oman 1000 kilon hatunnostonsa.

Miksei puusta?

Ajattelumme luonnonresurssien suhteen on laiskistunut. Tartumme välittömästi jalostusasteeltaan turhaan kalliisiin aineksiin, vaikka resurssisitovuudeltaan vaatimattomampi raaka-aine soveltuisi yhtä hyvin tarkoitukseen. Taljoja ei tarvitse tehdä raudasta, laakereista eikä ruuveista!

Taljoihin, joita valmistin Saksassa käytin sikäläisiä puulajeja: tammea ja vaahteraa, jotka ovat varsin kovia. Eipä ole kotoisista puulajeistamme tehty talja kertaakaan hajonnut. Ne ovat enimmillään nostaneet arviolta kevyen auton painon. Mihinpä muuhun autoa kannattaisi käyttää?

Toimintaperiaate

Talja koostuu kahdesta pyöriä sisältävästä kappaleesta. Toinen sidotaan yleensä kiinni kannattimeen ja toinen nostettavaan kuormaan.

Taljan nostovoima määräytyy kuormaan kiinnitetyn taljakappaleen pyörien määrästä. Jokainen pyörä puolittaa nostamiseen tarvittavan voiman. Taljoissani on kummassakin kappaleessa kaksi pyörää, joten kuorman nostamiseen käytettävä voima on enää vain neljännes siitä, mitä se olisi ilman pyörien avustusta. Se, mitä talja voimankäytössä helpottaa, on lisättävä matkaan. Nostaakseni kuorman metrin verran ilmaan, minun on vedettävä 4 metriä köyttä.

Rakenne

Puiset pyörät on kiinnitetty puisella akselilla koverretun puukappaleen sisään. Pyörien köyttä kuljettava pinta on koverrettu, jotta köysi ei juutu puun ja pyörän väliin. Tällaista voi helposti sattua monimutkaisissa tilanteissa, jossa työskentelee vaakasuorassa. Olen käyttänyt taljoja esimerkiksi silloin kun puunkaadossa puu kallistuu väärään suuntaan. Taljan puukehys peittää pyöriä sivuilta, suojaa niitä ja ohjaa köyttä. Akseli on veistetty 12 millin paksuiseksi mahdollisimman kovasta puusta. Pyörän paksuus on 3 senttiä. Ylempi pyörän halkaisija on noin 8 senttiä, alemman 5 senttiä. Toisen taljakappaleen alaosaan on porattu reikä, johon voi helposti kiinnittää pyöriä kiertävän vetoköyden pään. Taljan voi rakentaa myös puunrungosta sahaamalla siihen pitkän u-muotoisen loven pituussuunnassa, johon asetetaan pyörät.

Työskentely

Taljojen kanssa työskenteleminen on todella kiehtovaa. Nostureiden ja traktoreiden aikakaudella työnteko niiden kanssa on jäänyt vaatimattomaksi. Yksi tärkeimmistä asioista on opetella tai keksiä solmuja, jotka isosta vetokuormituksesta huolimatta suostuvat aukeamaan hyvin, mutta ovat silti turvallisia.

E erityisen hienon solmun kehittelin, kun nostin yksin isohkoja puita pystyyn kotaa rakentaessani. Taljan kiintokappale oli sidottu kodan kärkeen 9 metrin korkeuteen. Nostettavat puut makasivat säteittäin kodan ympärillä latvat pois päin. Sidoin latvaan taljan irtokappaleen solmulla, joka aukesi alhaalta nykäisemällä. Sillä tavalla minun ei tarvinnut nousta ylös irrottamaan taljaa. Ohjatakseni latvat sentin tarkkuudella kotaa vasten, käytin kahta köyttä, jotka pitelivät nostettavaa puuta sivusuunnassa vieruspuiden kautta kiertäen. Vetäessäni nostoköyttä seisoin sivuttaisköysien päällä ja päästin köyttä tarpeen mukaan. Näitä asioita oppii vain tekemällä.

Köysien huolto

Minä käytän useimmiten köysiä, joita olen letittänyt paalinarujen lenkeistä. Hevostalleilla niitä saattaa kertyä jätteeksi saakka. Paalinaru on lujaa mutta kestäväksi se tulee vain letittämällä. Letittäessäni liitän aina uuden lenkin köyden jatkoksi edelliseen katkaisematta narulenkkiä.

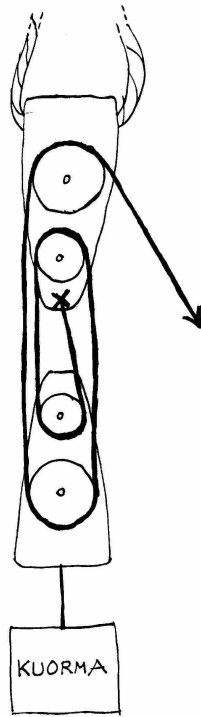
Mitä enemmän taljassa on pyöriä, sitä pidempiä köysiä tarvitaan. Huolimattomasta köydenkäytöstä seuraa solmuja, silmuja ja raivostuttavaa sotkua. Köyttä kelattaessa ei ole hyvä laittaa sitä rullalle, koska siihen kertyy kierrettä, joka muodostaa helposti solmuja. Köysi kannattaa kääriä kahdeksikon muotoon. Silloin vastakkaiset pyörimissuunnat kumoavat toisensa. Kahdeksikon muotoinen vyyhti purkautuu vaivattomasti myös esim. oksan yli heitettäessä.

Taljojen huolto

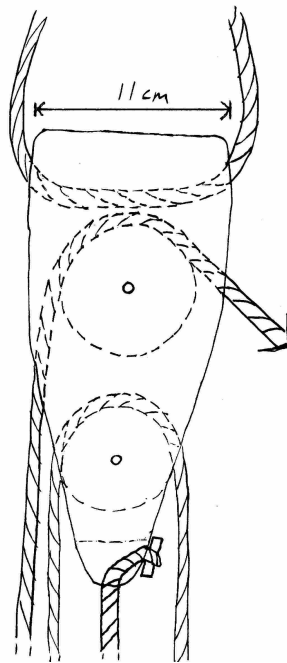
Puista taljaa ei kannata turhaan jättää sateeseen. Pyörien ja taljan kehyksen välin on oltava ahdas ja se voi jumiutua puun turvotessa. Akselit kuluvat märkinä nopeammin. Akseleiden rasvaaminen on taljoille hyväksi.

Olen aina arvioinut puulaakereiden pitkäikäisyyttä alakanttiin. Rukkini vauhtipyörä on pyörinyt 25 vuoden aikana miljoonia kertoja ilman havaittavia kulumisia! Olen tervannut taljaa tukevasti säitä vastaan ja se saattaa palvella vielä minunkin jälkeeni.

Lasse Nordlund

Periaate

Talja sivusta

Puiset taljat

Koivunrungosta tehty

Tukinnosto katoksen hirreksi

Köysi kiertää käden ja kyynärpään ympäri

Hyvin sidottu vyyhti estää sisäkkäisten solmujen syntyä